

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMA ȘCOLARĂ PENTRU CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

ISTORIA BISERICII

(curriculum diferențiat)

CLASELE A XI-A – A XII-A

Filiera vocațională

Profil teologic (cultul romano-catolic de limbă română)

Specializarea teologie romano-catolică

Aprobat prin ordinul ministrului

Nr. 5705/ 21.11.2006

NOTA DE PREZENTARE

Disciplina **Istoria Bisericii** face parte din curriculumul diferențiat pentru clasele a XI-a și a XII-a, filiera vocațională, profil teologic (cultul romano-catolic de limbă română), specializarea teologie romano-catolică, beneficiind de bugetul de timp de 1 oră/săptămână în fiecare din cei doi ani de studiu, alocat pentru *Religie* în planul-cadru de învățământ, aprobat prin O.M.Ed.C. nr. 5718/ 22.12.2005.

Alături de studiul celorlalte discipline teologice, studierea **Istoriei Bisericii** vizează formarea de competențe, valori și atitudini care să contribuie atât la dezvoltarea personalității elevului, în concordanță cu valorile creștine, cât și la formarea profilului spiritual al acestuia.

Disciplina **Istoria Bisericii**, parte integrantă a istoriei universale, a fost proiectată ca o istorie a creștinismului. Aceasta se dorește a fi o continuare logică a disciplinei Istoria religiilor, studiată în clasele a IX-a și a X-a. Scopul studierii acestei discipline școlare este cunoașterea și înțelegerea evoluției Bisericii Catolice de la începuturile creștinismului până în prezent. Pe lângă aspectul religios, Biserica include și o latură social-culturală, aspect deosebit de important pentru istoria universală. Astfel privită, **Istoria Bisericii** este o disciplină de bază, de cultură teologică largă, indispensabilă pentru studiul celorlalte discipline teologice, cu care se întrepătrunde și pe care le completează, indispensabilă însă și pentru studiul altor discipline umaniste, deoarece nu se poate despărți Istoria Bisericii de istoria și cultura oamenilor.

Prezentul curriculum încearcă să țină seama de această perspectivă în abordarea studiului **Istoriei Bisericii**. Totodată, s-a avut în vedere ca elevii să-și construiască o imagine de ansamblu asupra evoluției creștinismului de pe toată întinderea Pământului, să-și explice diferitele fenomene, procese și perioade de criză din viața Bisericii, corelând cunoștințele dobândite la această disciplină de învățământ cu cele de la disciplinele teologice înrudite (Studiul biblic, Catehism, Istoria literaturii creștine, Spiritualitate, Istoria religiilor), precum și cu cele dobândite la alte discipline școlare (Istoria, Geografia, limbile străine clasice și moderne, Limba și literatura română, Literatură universală, Psihologia, Filosofia), pe parcursul celor doi ani de liceu. Stabilirea competențelor și selectarea conținuturilor au fost realizate respectând principiile relevanței, accesibilității și transmiterii sistematizate a cunoștințelor. Repartizarea temelor pe cei doi ani de studiu a urmărit atât logica metodico-didactică a organizării unui curriculum bine articulat, cât și logica internă a domeniului de studiu.

Programa școlară de **Istoria Bisericii** este structurată pe următoarele componente:

- competențe generale;
- valori și atitudini promovate, prin învățarea disciplinei, pe întreg parcursul ciclului superior al liceului;
- competențe specifice asociate cu conținuturile învățării, proiectate distinct – pentru clasa a XI-a și pentru clasa a XII-a;
- lista unităților de conținut, prezentată distinct – pentru clasa a XI-a și pentru clasa a XII-a;
- sugestii metodologice;
- recomandări bibliografice pentru lectura suplimentară.

COMPETENȚE GENERALE

1. Identificarea modului în care Dumnezeu acționează în istorie prin Biserică
2. Prezentarea evenimentelor din istoria Bisericii și a rolului acestora în formularea și înțelegerea doctrinei creștine
3. Interpretarea corectă și în context istoric a textelor și a limbajului teologic
4. Corelarea cunoștințelor religioase despre Istoria Bisericii cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

VALORI ȘI ATITUDINI

- Conștientizarea importanței cunoașterii istoriei Bisericii pentru viața personală și a comunității
- Asumarea propriei identități religioase
- Responsabilizarea în exercitarea drepturilor și obligațiilor ce decurg din apartenența la Biserică
- Interesul pentru aprofundarea cunoștințelor religioase

CLASA A XI-A

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Identificarea modului în care Dumnezeu acționează în istorie prin Biserică

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Prezentarea acțiunilor lui Dumnezeu în cadrul evenimentelor care au marcat Biserica primelor secole	<ul style="list-style-type: none">- Înființarea Bisericii – contextul istoric, cultural și religios- Biserica primară – „Faptele apostolilor”- Sfântul Petru și succesiunea apostolică- Răspândirea Bisericii- Persecuțiile
1.2. Identificarea diferitelor moduri și carisme prin care Dumnezeu acționează în istorie	<ul style="list-style-type: none">- Începuturile monahismului creștin- Răspândirea monahismului în Orient- Răspândirea monahismului în Occident- Organizarea Bisericii în Evul Mediu: dieceze, parohii, cler, canonici- Ordinele cavalerești- Noile Ordine religioase: franciscanii, dominicanii, carmelitanii

2. Prezentarea evenimentelor din istoria Bisericii și a rolului acestora în formularea și înțelegerea doctrinei creștine

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Analizarea evenimentelor care au condus la cristalizarea doctrinei creștine	<ul style="list-style-type: none">- Conciliul din Niceea (325)- Conciliul din Constantinopol I (381)- Conciliul din Efes (431)- Conciliul din Calcedon (451)- Conciliul din Constantinopol II (553)- Conciliul din Constantinopol III (680-681; 692)- Conciliul din Niceea (787)
2.2. Evidențierea consecințelor unor evenimente religioase asupra diferitelor aspecte (viața Bisericii, societate, cultură etc.)	<ul style="list-style-type: none">- Invaziile și noua geografie religioasă- Ruptura dintre Biserica latină și cea greacă; Schisma din 1054- Cruciadele- Reprimarea ereziilor; Biserica și Inchiziția

3. Interpretarea corectă și în context istoric a textelor și a limbajului teologic

Competențe specifice	Conținuturi
3.1. Utilizarea adecvată a termenilor religioși în descrierea unor evenimente din istoria Bisericii	<ul style="list-style-type: none">- Despre Ordinele religioase- Despre monahism- Organizarea Bisericii în Evul Mediu: dieceze, parohii, cler, canonici
3.2. Analizarea textelor de referință cu privire la diferitele evenimente din Istoria Bisericii, în contextul istoric al desfășurării acestora	<ul style="list-style-type: none">- Schisma din 1054- Reprimarea ereziilor

4. Corelarea cunoștințelor religioase despre Istoria Bisericii cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

Competențe specifice	Conținuturi
4.1. Stabilirea de corelații între cunoștințele dobândite la Istoria Bisericii și cele achiziționate la celelalte discipline teologice	<ul style="list-style-type: none">- De la libertatea religioasă la religia de stat- Ereziile

Competențe specifice	Conținuturi
4.2. Utilizarea cunoștințelor dobândite la alte discipline școlare pentru prezentarea unui eveniment din Istoria Bisericii	<ul style="list-style-type: none"> - Înceștinarea francilor - Înceștinarea slavilor - Înceștinarea popoarelor germanice - Cruciadele - Reprimarea ereziilor; Biserica și Inchiziția - Papii la Avignon - Biserica și Inchiziția

LISTA UNITĂȚILOR DE CONȚINUT

- Înființarea Bisericii – contextul istoric, cultural și religios
- Biserica primară – „Faptele apostolilor”
- Sfântul Petru și succesiunea apostolică
- Răspândirea Bisericii
- Persecuțiile
- De la libertatea religioasă la religia de stat
- Ereziile
- Conciliile ecumenice
 - Conciliul din Niceea (325)
 - Conciliul din Constantinopol I (381)
 - Conciliul din Efes (431)
 - Conciliul din Calcedon (451)
 - Conciliul din Constantinopol II (553)
 - Conciliul din Constantinopol III (680-681; 692)
 - Conciliul din Niceea (787)
- Începuturile monahismului creștin
- Răspândirea monahismului în Orient
- Răspândirea monahismului în Occident
- Invaziile și noua geografie religioasă
 - Înceștinarea francilor
 - Înceștinarea slavilor
 - Înceștinarea popoarelor germanice
- Ruptura dintre Biserica latină și cea greacă: premise
 - Schisma din 1054
- Organizarea Bisericii în Evul Mediu: dieceze, parohii, cler, canonici
- Ordinele cavalerești
- Cruciadele
- Noile Ordine religioase: franciscanii, dominicanii, carmelitanii
- Reprimarea ereziilor; Biserica și Inchiziția
- Papii la Avignon

CLASA A XII-A

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Identificarea modului în care Dumnezeu acționează în istorie prin Biserică

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Evidențierea Providenței divine în evenimentele ce au marcat Biserica catolică de pe teritoriul României	<ul style="list-style-type: none">- Creștinismul în Schythia Minor- Primele episcopii din Moldova- Biserica Română Unită- Episcopia de București- Episcopia de Iași- Vizita Papei în România
1.2. Analizarea modalității prin care Dumnezeu a fost prezent în diferite etape ale Istoriei Bisericii	<ul style="list-style-type: none">- Ordine religioase posttridentine- Activitatea misionară a Bisericii în secolele al XVI-lea – al XVIII-lea- Biserica la începutul noului mileniu- Situația Bisericii în secolul al XIX-lea- Apariția cultelor neoprotestante- Personalitatea lui Ioan Paul al II-lea

2. Prezentarea evenimentelor din istoria Bisericii și a rolului acestora în formularea și înțelegerea doctrinei creștine

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Prezentarea marilor evenimente religioase cu rol determinant în aprofundarea doctrinei creștine	<ul style="list-style-type: none">- Conciliul Tridentin- Conciliul Vatican I- Conciliul Vatican II- Reforma liturgică- Noua viziune asupra Bisericii: <i>LG</i> și <i>GS</i>- Mișcarea ecumenică
2.2. Identificarea determinanților și a consecințelor, în plan religios și social, ale unor evenimente din Istoria Bisericii	<ul style="list-style-type: none">- Reforma protestantă- Separarea Bisericii Angliei de Roma- Revoluția franceză- Apariția cultelor neoprotestante- Evenimente majore din secolul XX

3. Interpretarea corectă și în context istoric a textelor și a limbajului teologic

Competențe specifice	Conținuturi
3.1. Utilizarea adecvată a termenilor religioși în prezentarea unor evenimente din istoria Bisericii	<ul style="list-style-type: none">- Reforma protestantă- Conciliile
3.2. Analizarea textelor și a inițiativelor Papei Ioan Paul al II-lea, în contextul istoric specific	<ul style="list-style-type: none">- Personalitatea lui Ioan Paul al II-lea- Vizita Papei Ioan Paul al II-lea în România

4. Corelarea cunoștințelor religioase despre Istoria Bisericii cu cele dobândite la alte discipline de învățământ

Competențe specifice	Conținuturi
4.1. Stabilirea de corelații între cunoștințele de Istoria Bisericii și cele dobândite la alte discipline școlare	<ul style="list-style-type: none">- Biserica în timpul Umanismului și al Renașterii- Reforma protestantă: Luther, Calvin, Zwingli- Separarea Bisericii Angliei de Roma- Revoluția franceză- Sfârșitul Statului papal- Confruntarea dintre tradiția catolică și știința modernă- Biserica și comunismul

LISTA UNITĂȚILOR DE CONȚINUT

- Biserica în timpul Umanismului și al Renașterii
- Reforma protestantă: Luther, Calvin, Zwingli
- Separarea Bisericii Angliei de Roma
- Conciliul Tridentin
- Ordine religioase posttridentine
- Activitatea misionară a Bisericii în secolele al XVI-lea – al XVIII-lea
- Revoluția franceză
- Situația Bisericii în secolul al XIX-lea
- Apariția cultelor neoprotestante
- Conciliul Vatican I
- Sfârșitul Statului papal
- Evenimente majore din secolul XX:
 - Confruntarea dintre tradiția catolică și știința modernă
 - Biserica și comunismul
- Conciliul Vatican II
 - Reforma liturgică
 - Noua viziune asupra Bisericii: *LG* și *GS*
 - Mișcarea ecumenică
- Personalitatea lui Ioan Paul al II-lea
- Biserica din România
 - Creștinismul în Schythia Minor
 - Primele episcopii din Moldova
 - Biserica Română Unită
 - Episcopia de București
 - Episcopia de Iași
 - Vizita Papei Ioan Paul al II-lea în România
- Biserica la începutul noului mileniu

SUGESTII METODOLOGICE

Prezentă în planul-cadru de învățământ ca disciplină școlară aparținând curriculumului diferențiat pentru clasele a XI-a și a XII-a, ciclul superior al liceului, filiera vocațională, profil teologic (cultul romano-catolic de limbă română), specializarea teologie romano-catolică, *Istoria Bisericii* trebuie abordată ca o continuare logică a Istoriei religiilor, studiată în clasele a IX-a și a X-a, ilustrând astfel progresul Revelației în istoria omenirii și cultivând sentimentul de încredere în Providența divină. Căutând să cunoască faptele istorice prin analiza cauzelor și a evoluției lor, *Istoria Bisericii* studiază constituirea și organizarea comunităților creștine, doctrina cultului, acțiunea și influența creștinismului timp de două milenii, explicând, prin influența factorilor interni și externi, schimbările din viața ecleziastică de la începuturi până astăzi.

Conceptul cheie care trebuie să stea în atenția profesorului, în predarea acestei discipline școlare, este cel de multiperspectivitate, însemnând un mod de a gândi, de a selecta, de a examina și de a utiliza dovezi provenind din diferite surse pentru a interpreta corect textul biblic și evenimentele religioase. Un demers didactic focalizat pe înțelegerea multiperspectivității înseamnă a-i ajuta pe elevi să înțeleagă diferite fapte, procese și evenimente de istorie a Bisericii. Activitățile propuse trebuie să antreneze în egală măsură ambii parteneri ai procesului educațional: elevul și profesorul. Profesorului îi revine rolul de călăuză în înțelegerea și interpretarea diferitelor izvoare și evenimente ecleziastice. Elevului îi revine sarcina de a învăța prin cooperare, de a valorifica experiența sa de învățare în contexte formale și nonformale.

Studiul *Istoriei Bisericii* contribuie la înlăturarea stereotipurilor și a automatismelor de gândire, la dezvoltarea interesului față de istoria ecleziastică, la cultivarea atitudinii de respect față de Biserică și față de Magisteriu, precum și la dezvoltarea spiritului de iubire, iertare și solidaritate umană. De aceea, în parcurgerea temelor prevăzute de programa școlară, se va apela la îmbinarea metodelor didactice tradiționale ca: expunerea, prelegerea, explicația, exercițiul, cu metodele moderne: studiul de caz, dezbateră, procesul literar, dramatizarea, studiul individual.

Utilizarea surselor istorice în predarea disciplinei *Istoria Bisericii* trebuie să se afle permanent în atenția profesorului. Formarea competențelor legate de analiza surselor istorice este un obiectiv de predare important deoarece valoarea surselor pentru interpretarea istoriei biblice este foarte diferită, iar instrumentele de analiză ale diferitelor surse sunt foarte diverse. Din această perspectivă, strategiile didactice focalizate pe utilizarea surselor istorice trebuie să ia în considerare elemente precum categoria formală de sursă, categoria cronologică, categoria tipologică și hermeneutică.

Totodată, utilizarea investigației ca demers didactic favorizează exersarea tehnicilor de muncă intelectuală și metoda învățării prin descoperire. Integrarea noilor tehnologii informatice în procesul de predare-învățare (inclusiv utilizarea prezentărilor PowerPoint de către profesor sau elevi, utilizarea și analizarea informațiilor preluate de pe Internet) devine esențială, în condițiile multiplicării surselor de informare și de comunicare.

RECOMANDĂRI BIBLIOGRAFICE PENTRU LECTURA SUPLIMENTARĂ

1. Comby, J., *Pour lire L'HISTOIRE DE L'EGLISE*, Tome I – des origines au XV siècle, Les Editions du Cerf, Paris, 1986 (Traducerea în limba română de Mihaela Voicu, *Să citim ISTORIA BISERICII*; Vol 1 – de la origini până în secolul al XV-lea, Editura ARCB, București, 1999).
2. Comby, J., *Pour lire L'HISTOIRE DE L'EGLISE*, Tome II – du XV au XX siècle, Les Editions du Cerf, Paris, 1986 (Traducerea în limba română de Mariana Petrișor, *Să citim ISTORIA BISERICII*; Vol 2 – din secolul al XV-lea până în secolul XX, Editura ARCB, București, 2000).
3. Dumea, E., *Teme de istoria Bisericii*, Ed. Sapiientia, Iași, 2002.
4. Franzen, A., Baumer, R., *Papstgeschichte. Das Petrusamt in seiner Idee und in seiner geschichtlichen Verwirklichung in der Kirche*, Editura Herder, Freiburg im Breisgau, 1974 (Traducerea în limba română de Romulus Pop, *Istoria papilor. Misiunea lui Petru în ideea și realizarea ei istorică în Biserică*, Editura ARCB, București, 1996).
5. Hertling, L.S.J., *Geschichte der Katholischen Kirche*, Morus Verlag, Berlin, 1967 (Traducerea în limba română de Emil Dumea, *Istoria Bisericii*, Editura Ars Longa, Iași, 1998).